

w których E. Steinbach odgrywa każdorazowo kluczową rolę. Doniesienia medialne, mimo chwytliwych tytułów i stosowanych określeń, są jednak rzetelnie przeanalizowane, rzeczowe i chłodne w ocenie.

Konferencję bez wątpienia uznać należy za udaną, chociaż problemem okazało się utrzymanie dyscypliny czasowej, co z pewnością wynika z ogromnego zainteresowania tą tematyką. Dyskutanci podnosili pewne niedorzeczności *BdV* nazywając go „egzotycznym towarzystwem”, stosującym „toksyyczną terminologię”, jednocześnie wskazując na dwoistość społeczeństwa wypędzonych. Z jednej bowiem strony mamy do czynienia ze skrajnie fundamentalistycznymi postawami części organizacji członkowskich, z drugiej zaś – z osobami szczerze zaangażowanymi w projekt pojednania polsko-niemieckiego. W zgodnej opinii prelegentów i zebranych debata nad *BdV* nie dotyczy historii, ale *de facto* bieżącej tożsamości i przyszłości. Nie chodzi też o samą przewodniczącą, choć w odbiorze społecznym może się wydawać, że to ona jest osią sporu. Dyskusja o wpędzeniach nie jest też formą relatywizmu historycznego, ale wprowadza zupełnie nową jakość. Stąd potrzeba spojrzenia na tę skomplikowaną materię nie przez pryzmat osoby E. Steinbach, ale jak na nową ważną kategorię w polityce historycznej.

Z pewnością spotkania takie jak to, przybliżające funkcjonowanie Związku Wypędzonych, wokół którego narosło już tyle mitów, są niezwykle potrzebne. Mogą one bowiem poprzez rzetelną, podpartą naukowymi argumentami analizę prowadzić do pozbawionej nadmiernych emocji dyskusji, która z kolei stanowić będzie cenny przyczynek do rozwiązania skomplikowanych kwestii polsko-niemieckiej przeszłości.

Marta Götz

POLITYKA A ETYKA

24 kwietnia 2009 r. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu była gospodarzem konferencji naukowej zorganizowanej wspólnie z Instytutem Politologii Uniwersytetu Opolskiego pt. „Etyka a polityka”. Konferencja zgromadziła ok. trzydziestu prelegentów z całej Polski, z wielu uznanych ośrodków akademickich, m.in. Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, czy Uniwersytetu im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Ze względu na tematykę, jej uczestnikami byli przede wszystkim politolodzy i filozofowie, jednak wśród prelegentów znaleźli się również przedstawiciele socjologii, teologii, kulturoznawstwa i innych dziedzin nauki, co gwarantowało interdyscyplinarny charakter prowadzonej debaty. Organizatorem konferencji był Instytut Studiów Społecznych PWSZ w Raciborzu, Instytut Politologii Uniwersytetu Opolskiego oraz *Pan-Europa Silesia*. Należy również podkreślić, że zorganizowanie konferencji było możliwe dzięki zaangażowaniu Biura Posła do Parlamentu Europejskiego prof. Jerzego Buzka, który objął ją swoim patronatem, jak również dzięki pracy wielu wolontariuszy, którzy poświęcili swój czas.

Konferencja została otwarta przez prof. dra. hab. Michała Szepelawego, który powitał uczestników, gości oraz publiczność konferencji, a następnie oddał głos przedstawicielom współorganizatorów: dr Teresie Jemczurze, Willibaldowi Fabianowi oraz dr. Rafałowi Rie-

dłowi. W części inauguracyjnej konferencję jej uczestnicy mieli również okazję wysłuchać przesłania prof. Jerzego Buzka.

Oto lista wystąpień w czasie obrad plenarnych i w panelach tematycznych: prof. dr hab. Andrzej Kiepas (UŚ w Katowicach), *Etyka polityki i dylematy odpowiedzialności*; prof. dr hab. Ludwik Habuda (Uniwersytet Opolski), *Samonaprawczy potencjał demokracji. „Prawa i Sprawiedliwości” państwo prawdy, moralności i społecznej sprawiedliwości*; dr Ewa Nowak (UMCS Lublin), *Aksjologiczne i światopoglądowe podstawy zachowań politycznych w świetle teorii racjonalnego wyboru*; dr Marek Migalski (UŚ w Katowicach), *Moralizm w polskiej publicystyce politycznej*; dr Teresa Jemczura (PWSZ w Raciborzu), *Etyka, społeczeństwo i polityka*; dr Rafał Riedel (PWSZ w Raciborzu), *Polityka a etyka – pomiędzy pragmatyzmem a moralnością*; dr Agnieszka Raniszewska-Wyrwa (UMK w Toruniu), *Niccolo Machiavelli – polityka a moralność*; dr Mariusz Wojewoda (UŚ w Katowicach), *Problem wartości w pluralistycznym społeczeństwie*; mgr Bogusław Meiksner (UŚ w Katowicach), *Solidarność i polityka – esej o dwóch utopiach*; mgr Leszek Pietrzekiewicz (PWSZ w Raciborzu), *Źródła etyki, a źródła polityki*; Michał Tłuczak (Uniwersytet Opolski), *Polityka i polityczność w praktyce współczesnego działania*; ks. dr Antoni Kaltbach (Uniwersytet Opolski), *Minimum etyczne polityka – katolika na podstawie „Noty doktrynalnej dotyczącej pewnych kwestii związanych z udziałem i postawą katolików w życiu politycznym”*; dr Joanna Kulska (Uniwersytet Opolski), *Między etyką i polityką. Kontrowersje amerykańsko-watykańskie wokół koncepcji wojny sprawiedliwej*; dr Marcin Lisiecki (UMK w Toruniu), *„Kochaj bliźniego swego?” O przyczynach przemocy w polityce*; mgr Jarosław Legięć (PWSZ w Raciborzu), *Czy w etyce polityki jest miejsce dla kłamstwa politycznego? (Współczesne rozumienie myśli Józefa Tischnera)*; mgr Grzegorz Haber (Uniwersytet Opolski), *Teologia wyzwolenia jako etyczna odpowiedź na nierówności społeczne w państwach Trzeciego Świata*; Sandra Wadowska (Uniwersytet Opolski), *Korelacje pomiędzy polityką a etyką w społecznej nauce kościoła*; dr hab. Leszek Karczewski (PWSZ w Raciborzu), *Odpowiedzialność w biznesie i w polityce*; dr Dorota Dolińska (Politechnika Śląska w Gliwicach), *PR-owiec, konsultant polityczny czy spin doctor – etyczne realia polskiego marketingu politycznego*; mgr Radosław Małek (UŚ w Katowicach), *Skuteczność jako zasada wyborów politycznych*; Henryk Kretek (PWSZ w Raciborzu), *Metody, zasady i ukryte techniki konstruowania list wyborczych*; Artur Kowalski (PWSZ w Raciborzu), *Etyczne aspekty reklamy politycznej – teoria a praktyka*; dr Janusz Nowak (PWSZ w Raciborzu), *Etyczne aspekty wykorzystywania form leksykalnych i frazeologicznych w walce politycznej*; dr Marcin Leźnicki (UMK w Toruniu), *Jaka bio/etyka dla biopolityki – zarys zagadnienia*; dr Kamil Minkner (Uniwersytet Opolski), *Kino jako przestrzeń wzajemnych relacji między polityką a moralnością. Od mechanizmu zwierciadła do sposobu działania politycznego*; mgr Bartek Czepil (Uniwersytet Opolski), *Etyka i korupcja w życiu publicznym państw nordyckich na przykładzie Norwegii*; Michał Niebylski (Uniwersytet Opolski), *Komunitariańska krytyka etyki liberalnej*; Joanna Mazurkiewicz (Uniwersytet Opolski), *Polityczna poprawność a wolność słowa. Trudna granica między tym co można, a tym co powinno się powiedzieć*. Wystąpienia prelegentów zostaną wkrótce opublikowane.

Problematyka moralności, zasad, norm postępowania, wartości, systemów aksjologicznych dotyczy każdego z nas w codziennym życiu – nie mamy do czynienia z hermetyczną dziedziną wiedzy zarezerwowaną dla refleksji filozoficznej. Również w analizie polityki perspektywa etyczna jest jednym z jak najbardziej uzasadnionych podejść badawczych. Pytania o relacje pomiędzy polityką a etyką są tak stare jak sama polityka i etyka. Dyskurs ten prowadzony jest od kilku tysięcy lat – od czasów Arystotelesa, przez Spinozę, aż po Michaela

Oakschotta. Również w polskiej myśli społecznej tematyka ta obecna jest od dawna – patrz przykład kazań księdza Piotra Skargi, który w moralności rządzących krajem dopatrywał się źródeł szczyścia obywateli i potęgi państwa.

Współcześnie problemy etyki w polityce pojawiają się na forach niezliczonych debat, konferencji, seminariów i sympozjów najczęściej w okresach kampanii przedwyborczych – co jest z jednej strony pochodną mody, ale również istotnej potrzeby. Potrzeba ta wynika między innymi stąd, że młode demokracje (w tym Polska) wymagają ideowego samookreślenia się, zdefiniowania swoich podstawowych parametrów i tworzenia nowego ładu politycznego. Instytucje nie mogą trwać i działać bez wspólnoty przekonań etycznych. Kwestie etyczne to nie tylko problematyka przestrzegania pewnych zasad, ale – na dłuższą metę – sprawa skuteczności działania ustroju demokratycznego. Jednocześnie należy pamiętać, że budowa demokracji na postkomunistycznym gruncie nie może być działaniem jedynie odtwórczym (demokracja imitacyjna), chociażby dlatego, że zachodnioeuropejska konstrukcja nie może być wzniesiona na zgliszczach pokomunistycznego państwa. Proces konsolidacji demokracji w Europie Wschodniej jest i w dalszej perspektywie będzie zapewne całkiem odmienny od tego, z jakim mieliśmy do czynienia w krajach, które wcześniej z powodzeniem weszły na drogę demokratyzacji i na niej pozostały. „Dobra demokracja” to taka, która posiada stabilną strukturę instytucjonalną, zapewniającą poszanowanie dwóch kluczowych praw i jednocześnie wartości: wolności i równości, poprzez mechanizmy legitymizacji demokratycznej. Jednocześnie należy pamiętać, że w przypadku demokracji – z jednej strony potrzebna jest wspólnota przekonań, ale z drugiej tolerancja, neutralność światopoglądowa – pluralizm moralny (nie mylić z nihilizmem, czy moralnym relatywizmem), a nie tylko polityczny – a więc konieczna jest równowaga – sztuka koegzystencji.

Jakie zasady etyczne mogą i powinny kierować naszymi demokracjami? Na to pytanie trudno udzielić dzisiaj odpowiedzi, ponieważ wychodzimy z ery, która pozostawiła po sobie pustkę. Nie można odwoływać się do dziedzictwa z okresu tzw. realnego socjalizmu. Tę przestrzeń w naturalny sobie sposób zmonopolizował kapitalizm, ze swoimi wartościami, i z typowym dla siebie społeczeństwem transakcyjnym. W tym miejscu należy zaakcentować fakt, że demokracja rozprzestrzeniła się w stopniu nieadekwatnym w stosunku do dbałości o jej jakość i fundamenty. Po tzw. czwartej fali demokratyzacji (1989-1991) liczba systemów politycznych, które można określić mianem demokratycznych objęła zdecydowaną większość państw i nigdy wcześniej nie była większa. Osiągnięcie tego swego rodzaju punktu kulminacyjnego nie przesądza bynajmniej o bezalternatywności demokracji jako reżimu politycznego.

Rafał Riedel

